

Ο Προκόπης Παυλόπουλος για την 109η Επέτειο της Γενοκτονίας των Αρμενίων

/ [Επικαιρότητα](#)

Προκόπης Παυλόπουλος: «Φόρος Τιμής κατά την 109η Επέτειο της Γενοκτονίας των Αρμενίων. Η διαχρονική επικαιρότητα του μηνύματος «δεν ξεχνάμε, ποτέ ξανά» και για το αποτρόπαιο αυτό έγκλημα της τουρκικής βαρβαρότητας»

Στην ομιλία του, με θέμα «Φόρος Τιμής κατά την 109η Επέτειο της Γενοκτονίας των Αρμενίων», στο πλαίσιο της ειδικής Εκδήλωσης Μνήμης που οργάνωσε η Ακαδημία Αθηνών την Παρασκευή 26 Απριλίου 2024 σε συνεργασία με την Πρεσβεία της Δημοκρατίας της Αρμενίας, ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Ακαδημαϊκός και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ κ. Προκόπιος Παυλόπουλος επισήμανε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Πρόλογος

Εκ μέρους της Ακαδημίας Αθηνών, και με αισθήματα ειλικρινούς συγκίνησης και εκπλήρωσης αυτονόητου χρέους, αποτίω στα τραγικά θύματά της τον οφειλόμενο φόρο τιμής κατά την 109η Επέτειο της Γενοκτονίας των Αρμενίων, με αδίστακτους θύτες τους τότε πολιτικώς ιθύνοντες της Τουρκίας κυρίως επί της εποχής των Νεοτούρκων.

A. Και υπενθυμίζω, ότι η Ελλάδα υπήρξε μια από τις πρώτες Χώρες που αναγνώρισαν την Γενοκτονία των Αρμενίων ως ένα στυγερό έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας το οποίο δεν πρέπει, κατ' ουδένα τρόπο, να λησμονηθεί ούτε να μείνει ατιμώρητο. Πραγματικά, με τον ν.2397/1996 -ο οποίος ψηφίσθηκε ύστερα από πρόταση της ίδιας της Βουλής των Ελλήνων- αφενός αναγνωρίσθηκε η Γενοκτονία των Αρμενίων και, αφετέρου, ορίσθηκε η 24η Απριλίου κάθε έτους ως Ημέρα Μνήμης 1.500.000 και πάνω αθώων ψυχών, που θανατώθηκαν με βάρβαρο τρόπο κατά την διάρκεια του στυγερού τούτου εγκλήματος κατά της Ανθρωπότητας. Και στο σημείο αυτό οφείλω να επισημάνω με ιδιαίτερη έμφαση - και θα το επισημάνω εκ νέου στον επίλογο της ομιλίας μου- ότι Ελλάδα και Αρμενία, Αρμενία και Ελλάδα, συμπορεύονται, με στενούς δεσμούς φιλίας, εδώ και πολλές δεκαετίες στον ανηφορικό δρόμο της υπεράσπισης κορυφαίων αρχών και αξιών, ιδίως δε εκείνων της υπεράσπισης της Ειρήνης, της Δημοκρατίας, της Δικαιοσύνης και των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Αυτές οι «*αντηρίδες*» της τόσο ειλικρινούς φιλίας και στενής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Αρμενίας, Αρμενίας και Ελλάδας, εδράζονται και στις μαρτυρικές περιόδους των Γενοκτονιών που έχουν βιώσει τα Έθνη μας. Περιόδους, τις οποίες οφείλουμε να μην ξεχνάμε, ούτε κατ' ελάχιστο, όχι γιατί μας διακατέχουν αισθήματα εκδίκησης απέναντι στους Τούρκους θύτες. Αλλά διότι αυτή η μνήμη μας εμπνέει και μας καθοδηγεί στο να υπηρετούμε, στο διηνεκές, και την εξής μεγάλη, προεχόντως Ανθρωπιστική, αρχή: «*Ποτέ ξανά*».

B. Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε η Ελλάδα και όταν η Βουλή των Ελλήνων ψήφισε τον ν.4285/2014 για την καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας γενικώς, το ρυθμιστικό πλαίσιο του οποίου περιλαμβάνει και την διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 2 -στην διατύπωση της οποίας είχα την τιμή να συμβάλω προσωπικώς, ως Βουλευτής τότε- σύμφωνα με την οποία: «1.Όποιος με πρόθεση, δημόσια, προφορικά ή δια του τύπου, μέσω του διαδικτύου ή με οποιοδήποτε άλλο μέσο ή τρόπο, επιδοκιμάζει, ευτελίζει ή κακόβουλα αρνείται την ύπαρξη ή τη σοβαρότητα εγκλημάτων γενοκτονιών, εγκλημάτων πολέμου, εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας, του Ολοκαυτώματος και των εγκλημάτων του ναζισμού που έχουν αναγνωρισθεί με αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων ή της Βουλής των Ελλήνων και η συμπεριφορά αυτή στρέφεται κατά ομάδας προσώπων ή μέλους της που προσδιορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, τις γενεαλογικές καταβολές, την εθνική ή εθνοτική καταγωγή, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα φύλου ή την αναπηρία, όταν η συμπεριφορά αυτή εκδηλώνεται κατά

Υπό τα δεδομένα αυτά κατά την σημερινή Εκδήλωση Μνήμης έχω χρέος, ενώπιον της Ακαδημίας Αθηνών, να επαναφέρω στην μνήμη μας ορισμένες πτυχές της συντέλεσης της Γενοκτονίας των Αρμενίων, η οποία συνιστά πάντα, όπως ήδη εξέθεσα, ένα από τα πιο ζοφερά εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας.

I. Το ιστορικό τεκμηριωμένο χρονικό της βάρβαρης Γενοκτονίας των Αρμενίων

Η γενικευμένη πλέον, σε διεθνή κλίμακα, αναγνώριση της Γενοκτονίας των Αρμενίων -η οποία λαμβάνει μάλιστα ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις παρά τις, διαχρονικές, ιταμές αντιδράσεις της Τουρκίας- καταδεικνύει ότι, «τύχη αγαθή», αυτή η βαρβαρότητα που κατ' ουσία στράφηκε εναντίον της Ανθρωπότητας δεν πρόκειται να λησμονηθεί. Όπως επίσης δεν πρόκειται να μείνουν, εν τέλει, ατιμώρητοι οι, ακόμη και μέχρι σήμερα προκλητικώς αμετανόητοι, Τούρκοι θύτες.

A. Οι Αρμένιοι είναι ένα πανάρχαιο Χριστιανικό Έθνος το οποίο ζούσε, πριν την Γενοκτονία και τον επέκεινα ξεριζωμό μεγάλου μέρους του που διασκορπίσθηκε έκτοτε ανά την Υφήλιο, στην περιοχή της εγγύς Ανατολής μεταξύ της Ρωσίας και του ευρύτερου εδάφους της τότε Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Έθνος φιλειρηνικό και δημιουργικό, αλλά και με έντονο το αίσθημα και το φρόνημα της Ελευθερίας, οι Αρμένιοι -όπως, σχεδόν ταυτοχρόνως, π.χ. οι Έλληνες και οι Ασσύριοι στα ίδια, περίπου, εδάφη- άρχισαν ν' ασφυκτιούν υπό το «πνιγηρό» καθεστώς καταπίεσης, το οποίο σταδιακώς «όρθωσε» εναντίον τους αρχικώς η ηγεσία της τότε Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

1. Συγκεκριμένα, και αφού προηγουμένως επιχείρησε να καταπνίξει ποικιλοτρόπως το ελεύθερο φρόνημα των Αρμενίων -που είχαν αρχίσει ν' αναπτύσσονται μ' εξαιρετική επιτυχία στο πνευματικό αλλά και στο οικονομικό πεδίο και να διεκδικούν τον «χώρο» αυτοδιοίκησης ή και αυτονομίας η οποία τους αναλογούσε- από τις αρχές της δεκαετίας του 1880 το καθεστώς του Σουλτάνου Αμπντούλ Χαμίτ του Β' οργάνωσε, απροκαλύπτως, απηνείς διωγμούς εναντίον τους, όπως λίγο ύστερα και εναντίον π.χ. των Ελλήνων και των Ασσυρίων. Οι ειδεχθείς εκτελέσεις και σφαγές στην περιοχή του Σασούν, το 1894, ήταν η αρχή. Και έως το 1896, οι νεκροί Αρμένιοι είχαν ξεπεράσει τις 300.000.
2. Ελάχιστα χρόνια μετά, από το 1908 -όταν και επικράτησαν «εκθρονίζοντας» τον Σουλτάνο- και έως το 1918 την «σκυτάλη» πήραν οι Νεότουρκοι. Εκείνοι, οι οποίοι μετέτρεψαν το έγκλημα των μαζικών εκτελέσεων και σφαγών σε μια αδιανόητη Γενοκτονία. Επί Σουλτάνου ακόμη, και προκειμένου να εξασφαλίσουν και να εκμεταλλευθούν εναντίον του την βοήθεια των καταπιεζόμενων Εθνοτήτων εντός της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι Νεότουρκοι υποκρίθηκαν ότι επιθυμούσαν να συνασπισθούν με τους

Αρμένιους -το ίδιο δε έκαναν και με άλλους, π.χ. με τους Έλληνες και με τους Ασσύριους- υποσχόμενοι αναγνώριση σε αυτούς ευρείας αυτοδιοίκησης, η οποία θα είχε την έκταση έως και μιας μορφής αυτονομίας. Η στάση των Νεοτούρκων ήταν εντελώς ψευδεπίγραφη και προσχηματική, αφού σύμφωνα με τα αμάχητα ιστορικά τεκμήρια, τα οποία προέκυψαν στην πορεία, ευθύς εξ αρχής είχαν σχεδιάσει την αμέσως μετά την επικράτησή τους έναρξη επιχειρήσεων ακραίων εθνοκαθάρσεων, στην πραγματικότητα δε ανελέητων Γενοκτονιών, εναντίον όλων των εντός Τουρκίας σημαντικών Εθνοτήτων, αρχής γενομένης από τους Αρμενίους. Δεν είναι λοιπόν υπερβολή -κάθε άλλο- να υποστηριχθεί ότι αρχική στόχευση των Νεοτούρκων ήταν όχι η οριστική πτώση της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των Σουλτάνων αλλά η «*ανασύστασή*» της στα πρότερα εδάφη της με τον «*μανδύα*» ενός, δήθεν, «*σύγχρονου*» πλην όμως εθνικώς «*καθαρού*» κράτους.

Β. Τούτο συνάγεται αβιάστως με βάση τα ίδια από συμβάντα που ακολούθησαν την κατάληψη της ηγεσίας της Τουρκίας από το καθεστώς των Νεοτούρκων.

1. Και τούτο, διότι οι Νεότουρκοι ουδέποτε σκέφθηκαν να σεβασθούν, ούτε καθ' υποφοράν, τις προγενέστερες δεσμεύσεις τους περί αυτοδιοίκησης ή και αυτονομίας υπέρ των Αρμενίων. Και μόνο το γεγονός ότι μόλις από τον Απρίλιο του 1909 προέβησαν σε καταλλήλως προσχεδιασμένους και «*υποχθονίως*» οργανωμένους απηνείς διωγμούς και σε μαζικές εκτελέσεις, κυρίως στις περιοχές των Αδάνων και της Κιλικίας, βεβαιώνει «*του λόγου το αφαλές*». Όταν πλέον είχαν θέσει τα θεμέλια της κρατικής δομής, μέσω της οποίας το καθεστώς του Σουλτάνου της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας είχε πλήρως καταρρεύσει, οι Νεότουρκοι ενεργοποίησαν, με αμείλικτη μεθοδικότητα και βαρβαρότητα, τον ειδικό μηχανισμό της εξαφάνισης του Αρμενικού Έθνους δια της ωμής Γενοκτονίας του.
2. «*Αποφράδα ημέρα*» υπήρξε η 24η Απριλίου - εξ ου και η Επέτειος της Γενοκτονίας των Αρμενίων κατ' αυτή την ημερομηνία- του 1915, αρχικώς με την σύλληψη 150 επιφανών Αρμενίων στην Κωνσταντινούπολη. Στην συνέχεια οι Νεότουρκοι επιδόθηκαν, δίχως ίχνος δισταγμού και ανθρωπιστικής ευαισθησίας, στις ομαδικές εκτελέσεις και σφαγές που έως το 2018 είχαν «*καταγράψει*», με ανεξίτηλες ψηφίδες, στην Ιστορία ένα πρωτόγνωρο έως τότε έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας. Πάνω από 1.500.000 Αρμένιοι ήταν τα τραγικά θύματα της πρώτης Γενοκτονίας του 20ού αιώνα. Μιας Γενοκτονίας, η οποία είχε την επίσημη «*σφραγίδα*» του Τουρκικού Κράτους, όπως προκύπτει -φυσικά μεταξύ άλλων, ατράνταχτων, αποδεικτικών στοιχείων- και από το τηλεγράφημα του τότε Υπουργού Εσωτερικών της Τουρκίας Ταλαάτ Πασά προς τους νομάρχες της Ανατολικής Μικράς Ασίας: «*Αποφασίσαμε να τεθεί τέρμα στο ζήτημα των Αρμενίων με την εκτόπισή τους στις ερήμους και την εξόντωση αυτού του ξενικού στοιχείου*

».

II. Η Γενοκτονία των Αρμενίων και το αληθινό νόημα του «ποτέ ξανά»

Η αμείλικτη ετυμηγορία της Ιστορίας και σε ό,τι αφορά την «κατηγορική προσταγή» που πρέπει να συνοδεύει, αδιαλείπτως, την «κηλίδα» βαρβαρότητας της Γενοκτονίας των Αρμενίων -η οποία έχει ενταχθεί εσαεί στις «δέλτους» της- μας δείχνει τον δρόμο για το πώς πρέπει να εννοεί, σύμπασα η Ανθρωπότητα, το κορυφαίο ηθικό «πρόταγμα» του «ποτέ ξανά». Και αυτό από την μια πλευρά διότι, δίχως αμφιβολία, το βάρβαρο έγκλημα της Γενοκτονίας των Αρμενίων σε μεγάλο βαθμό υποτιμήθηκε ή και αποσιωπήθηκε -για λόγους που όλοι σήμερα αντιλαμβάνονται- όταν συντελέσθηκε. Και, από την άλλη πλευρά, διότι όπως έδειξε η μετέπειτα πορεία της Ανθρωπότητας αλλά και όπως δείχνει με ολοένα και μεγαλύτερη ένταση η δυσοίωση και δυστοπική εξέλιξη των καιρών μας, το «ποτέ ξανά» όχι μόνο δεν έχει χάσει την ουσία του αλλά, όλως αντιθέτως, διατηρεί στο ακέραιο την επικαιρότητά του, αν βεβαίως έχουμε αποφασίσει, με την δέουσα υπευθυνότητα κατ' εξοχήν απέναντι στις γενιές που έρχονται, να μην επιτρέψουμε και να μην ανεχθούμε άλλες Γενοκτονίες. Και δη Γενοκτονίες, οι οποίες θα έλθουν όχι με την μορφή που τις γνώρισε η Ανθρωπότητα κατά τον 20ό αιώνα, αλλά καλυμμένες με την «λεοντή» δήθεν ιστορικώς και οιονεί νομοτελειακώς «επιβεβλημένων» συγκρούσεων μεταξύ ισχυρών. Κάτι το οποίο είναι τόσο περισσότερο επικίνδυνο γι' αυτήν, όσο μπορεί να οδηγήσει, δίχως προοπτική έγκαιρης αποτροπής, αφενός σε νέες αδιανόητες αιματοχυσίες και, αφετέρου και εν τέλει, στην κατάλυση της ίδιας της Δημοκρατίας και στην πλήρη αποδυνάμωση των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

A. Τα κατά τ' ανωτέρω συμπεράσματα προκύπτουν αβιάστως εκ του ότι η «απάθεια» -κατά την επικρατέστερη εκδοχή- της τότε Διεθνούς Κοινότητας απέναντι στην κατά τα προαναφερθέντα πρώτη Γενοκτονία του 20ού αιώνα, την Γενοκτονία των Αρμενίων, άνοιξε τον «ασκό του Αιόλου» και για όλα τα λοιπά εγκλήματα κατά της Ανθρωπότητας που επακολούθησαν έως το τέλος του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου.

1. Κατά πρώτο λόγο η «απάθεια» αυτή της Διεθνούς Κοινότητας, και δη καθ' όλη την διάρκεια της συντέλεσης της Γενοκτονίας των Αρμενίων, επέτρεψε να βιώσουν, σχεδόν παραλλήλως, ανάλογες Γενοκτονίες π.χ. ο Ελληνισμός του Πόντου και της Μικράς Ασίας καθώς και το Έθνος των Ασσυρίων. Μεμονωμένες φωνές ανά την Υφήλιο δεν ήταν αρκετές για να «ξυπνήσουν» συνειδήσεις, ενώ και η «σιγή» της μεγάλης μερίδας του Τύπου της εποχής σε πολλές Χώρες της Ευρώπης συνιστούσε απτή απόδειξη του ότι η «Γηραιά Ήπειρος» απομακρύνονταν επικίνδυνα από τις θεμελιώδεις αρχές και τις αξίες της Ιστορίας της και του Πολιτισμού της. Γεγονός το οποίο προοιωνιζόταν, με ζοφερούς μάλιστα οινούς, τα μέλλοντα να συμβούν.

Κορυφαίο «παράδειγμα προς αποφυγήν», αναφορικά με την Γενοκτονία των Αρμενίων, ήταν εκείνο της ηγεσίας της τότε Γερμανίας. Η οποία μολονότι γνώριζε τα κατά συρροήν γενοκτονικά εγκλήματα της Τουρκίας όχι μόνο σιωπούσε, αλλά και είχε επιβάλει καθεστώς λογοκρισίας στον Τύπο της ως προς αυτά. Υπόδειγμα ήθους για τα γερμανικά δεδομένα αποτέλεσε η απελπισμένη προσπάθεια του επικεφαλής του Κομμουνιστικού Κόμματος της Γερμανίας Καρλ Λίμπνεχτ να φέρει «στο φως» τα της Γενοκτονίας των Αρμενίων ήδη από τις αρχές (Ιανουάριος) του 1916. Μια προσπάθεια που, δυστυχώς, «φιμώθηκε» απροκαλύπτως και «έπεσε στο κενό».

2. Η «*Νέμεσις*» για την Γερμανία δεν άργησε να εμφανισθεί με το πιο αποκαλυπτικό της πρόσωπο. Ο Αδόλφος Χίτλερ είχε ήδη διδαχθεί πολλά από την κατά τα προεκτεθέντα απαράδεκτη υποτίμηση, διεθνώς αλλά κυρίως από την Γερμανία, της Γενοκτονίας των Αρμενίων και των Γενοκτονιών του Ελληνισμού του Πόντου και του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας καθώς και των Ασσυρίων. Και στηρίχθηκε ακριβώς σε αυτή την τραγική ολιγωρία για να οργανώσει, μεθοδικά και κυνικά, το μεγαλύτερο πια έγκλημα κατά της Ανθρωπότητας, το Ολοκαύτωμα των Εβραίων. Σήμερα όλοι θυμούνται ότι το 1939 ο Αδόλφος Χίτλερ διερωτάτο, με απύθμενο θράσος: «*Ποιος, άραγε, μιλάει σήμερα για τον αφανισμό των Αρμενίων*»; Πολύ μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας αναγνώρισε επισήμως την Γενοκτονία των Αρμενίων. Τούτο συνέβη την 23η Απριλίου 2015, όταν ο τότε Πρόεδρος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας Γιοακίμ Γκάουκ παρέστη στην επιμνημόσυνη δέηση για τα τραγικά θύματα της Γενοκτονίας των Αρμενίων σε Ναό του Βερολίνου. Κατά την ίδια περίοδο ήλθε, επιτέλους, η αναγνώριση και εκ μέρους των Χωρών στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ και αλλού. Παρήγορο σημάδι είναι η ραγδαία πλέον εξάπλωση της τάσης επίσημης αναγνώρισης της Γενοκτονίας των Αρμενίων, σε παγκόσμια κλίμακα. Κάτι για το οποίο εμείς, οι Έλληνες, έχουμε εμπράκτως αγωνισθεί από κοινού με τον Λαό της Αρμενίας, προσβλέποντας σε μια καθολική αναγνώριση και ομόθυμη, παγκοσμίως, καταδίκη της Τουρκίας για τα γενοκτονικά της εγκλήματα γενικώς, άρα και για εκείνα που αφορούν τον Ελληνισμό του Πόντου και τον Ελληνισμό της Μικράς Ασίας.

B. Στην προσπάθειά μου να συμπυκνώσω σε λίγες φράσεις τα όσα διδάσκει η Ιστορία εμάς, τους Έλληνες και τον αδελφό Λαό της Αρμενίας μεσ' από τις τραγωδίες των πρώτων Γενοκτονιών του 20ού αιώνα -της τραγωδίας της Γενοκτονίας των Αρμενίων, που υπήρξε η αφετηρία του κοινού Γολγοθά μας, και της τραγωδίας των Γενοκτονιών του Ελληνισμού του Πόντου και του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας, από το 1918 έως το 1922- γυρίζω λίγο πίσω μέσα στον χρόνο.

1. Συγκεκριμένα δε γυρίζω πίσω στην 5η Νοεμβρίου 2019, όταν ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, περί το τέλος της θητείας μου, επισκέφθηκα επισήμως την Αρμενία. Από εκείνη την επίσκεψη μένει βαθιά χαραγμένο στην μνήμη μου το προσκύνημά μου στο Μνημείο των Θυμάτων της Γενοκτονίας των Αρμενίων: Εκεί, στο Ερεβάν, στο Μνημείο του Τσιτσερνακαμπέρντ, το οποίο υψώνεται επιβλητικά σ' έναν από τους τρεις λόφους πάνω από τον ποταμό Χραζντάν, με θέα προς το πάντα χιονισμένο Αραράτ. Το οποίο μπορεί να είναι «*αιχμάλωτο*» στο τουρκικό έδαφος, μόλις λίγα χιλιόμετρα από τα σύνορα της Αρμενίας, πλην όμως παραμένει πάντα εμβληματικό σύμβολο της κοινής μας Θρησκείας και Θρησκευτικής Παράδοσης, του Χριστιανισμού. Και ακόμη πιο βαθιά χαραγμένη μένει στην μνήμη μου η στιγμή, όταν έσκυψα πάνω από την «*ακοίμητη*» φλόγα του Μνημείου, η οποία θυμίζει μαζί με την Γενοκτονία των Αρμενίων και την Αναγέννηση του Αρμενικού Έθνους. Το λευκό γαρύφαλλο που άφησα εκεί το θεωρώ πάντα ένα κομμάτι της ψυχής μου -όπως δε πιστεύω της ψυχής κάθε Έλληνα αλλά και κάθε πολιτισμένου Ανθρώπου- που θα φωτίζει τον δρόμο μου στο διηνεκές, πέρα από τον χρόνο και, κυρίως, πέρα από αξιώματα.

2. Τέλος, και με την πίστη ότι αυτά εκφράζουν, αδιαλείπτως, το βαθύτερο νόημα των σχέσεων Ελλάδας και Αρμενίας, Αρμενίας και Ελλάδας, υπενθυμίζω τις σκέψεις που μοιράσθηκα με τον τότε ομόλογό μου Πρόεδρο της Δημοκρατίας της Αρμενίας, και με τις οποίες ξεκίνησα εισαγωγικώς την ομιλία μου: *«Τα θεμέλια της τόσο ειλικρινούς φιλίας και στενής συνεργασίας μεταξύ Ελλάδας και Αρμενίας εδράζονται και στις μαρτυρικές στιγμές που έχουν ζήσει τα Έθνη μας. Στιγμές, τις οποίες οφείλουμε να μην ξεχνάμε, ούτε κατ' ελάχιστο, όχι γιατί μας διακατέχουν αισθήματα εκδίκησης απέναντι στους θύτες μας. Αλλά διότι αυτή η μνήμη μας οδηγεί στο να υπηρετούμε, για πάντα, την μεγάλη Ανθρωπιστική αρχή: «Ποτέ ξανά».* Τούτες οι μαρτυρικές στιγμές είναι ποτισμένες με το αίμα των τραγικών Θυμάτων βάρβαρων Γενοκτονιών, συγκεκριμένα δε της Γενοκτονίας των Αρμενίων από την μια πλευρά και της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου και της Μικράς Ασίας, από την άλλη. Όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα υπήρξε πρωτοπόρος, όταν το 1996, με τον ν. 2397/1996, αναγνώρισε την Γενοκτονία των Αρμενίων και καθιέρωσε την 24η Απριλίου Ημέρα Μνήμης της Γενοκτονίας των Αρμενίων, ενώ το 2014 ποινικοποίησε την άρνησή της. Από την πλευρά της, το 2015 η Ολομέλεια της Εθνοσυνέλευσης της Δημοκρατίας της Αρμενίας αναγνώρισε την Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου. Και εμείς, οι Έλληνες, χαιρετίζουμε το γεγονός ότι η διεθνής αναγνώριση της Γενοκτονίας των Αρμενίων διευρύνεται εντυπωσιακά.»

Επίλογος

Ο επίλογος των όσων εκτέθηκαν συνοπτικώς προηγουμένως για την Γενοκτονία των Αρμενίων αλλά και για τις λοιπές Γενοκτονίες, οι οποίες στιγμάτισαν με βάρβαρο τρόπο την ιστορία του πρώτου τετάρτου του 20ού αιώνα με αδίστακτο θύτη την Τουρκία, δεν μπορεί παρά να επικεντρωθεί από την μια πλευρά στο, πάντα επίκαιρο δυστυχώς, πραγματικό νόημα του «ποτέ ξανά». Και, από την άλλη πλευρά, στο τι οφείλει να πράξει η Διεθνής Κοινότητα, και κατ' εξοχήν η Ευρωπαϊκή Ένωση, απέναντι στην Τουρκία, η οποία με βάση την συμπεριφορά και των σύγχρονων ηγεσιών της δεν φαίνεται να έχει διδαχθεί -ούτε έχει υποχρεωθεί να διδαχθεί- τα δέοντα για το αποτρόπαιο παρελθόν της.

Α. Σε ό,τι αφορά το «ποτέ ξανά», ως ιστορικός «δείκτης πορείας» μας αφήνει, υπό όρους διάρκειας και συνέπειας, κυρίως το δίδαγμα ότι η μνήμη για την Γενοκτονία των Αρμενίων -όπως, μεταξύ άλλων, και για τις Γενοκτονίες του Ελληνισμού του Πόντου και του Ελληνισμού της Μικράς Ασίας- πρέπει να παραμένει πάντα ζωντανή, δίχως εκπτώσεις και δίχως υπολογισμούς σκοπιμοτήτων, οιαδήποτε και αν είναι η προέλευσή τους και η «έξαρσή» τους κατά την εκάστοτε συγκυρία. Κατά συνέπεια και ο αγώνας, σε διεθνή κλίμακα, για την πλήρη και ειλικρινή αναγνώριση της Γενοκτονίας των Αρμενίων -αλλά και όλων των λοιπών

Γενοκτονιών- συνεχίζεται και θα συνεχίζεται έως την τελική του δικαίωση.

Β. Όμως, το δίδαγμα του «ποτέ ξανά» δεν αποκτά το πλήρες νόημά του δίχως την οιονεί «κύρωση» του κεντρικού του «προτάγματος», το οποίο συνίσταται στην επιταγή: «Μηδενική ανοχή». Και είναι προφανές ότι η επιταγή αυτή έχει, και σήμερα, αποδέκτη προδήλως και την Τουρκία, πολλώ μάλλον όταν πριν απ' όλα οφείλει, ως θύτης των Γενοκτονιών που διέπραξε, τουλάχιστον μια αναδρομική και ανυπόκριτη συγγνώμη, την οποία ουδέποτε έως σήμερα εξέφρασε. Και όχι μόνον αυτό, αλλά αδιστάκτως και προκλητικώς φθάνει μέχρι το σημείο να «επαίρεται» για το βάρβαρο παρελθόν της. Η δε Διεθνής Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλουν ν' αναλογισθούν ότι το θράσος αυτό της Τουρκίας «τρέφεται» από την ολιγωρία τους να της δείξουν τον δρόμο της μη ανοχής, επιβάλλοντάς της τις κυρώσεις που προβλέπονται από το Διεθνές Δίκαιο όταν και σήμερα το παραβιάζει, εξοφθάλμως, και μάλιστα κατά συρροή. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα της συνεχιζόμενης τουρκικής βαρβαρότητας που πλήττει καιρίως τον πυρήνα του Διεθνούς Δικαίου είναι εκείνο της Μαρτυρικής Κύπρου, πλήρους Κράτους-Μέλους της Διεθνούς Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ζει την τραγωδία της κατοχής του ενός τρίτου του εδάφους της από την Τουρκία εδώ και 50 χρόνια. Και η εν προκειμένω αδιαφορία της Διεθνούς Κοινότητας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης εμφανίζεται τόσο περισσότερο δυσοίωνα για το παρόν και το μέλλον, όσο είναι κατάδηλο πως η εισβολή και κατοχή της Τουρκίας στην Κύπρο, το 1974, ήταν ένα είδος «προπομπού» της βάρβαρης εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία. Διότι σίγουρα στην σκέψη των ιθυνόντων της Ρωσίας επικράτησε, «επικαιροποιημένη», η «αλήστου μνήμης» ρήση: «Ποιος σήμερα θυμάται την εισβολή και κατοχή της Τουρκίας στην Κύπρο»; Σε όλα αυτά προστίθεται και το εξής, το οποίο αποδεικνύει την ως προς τούτο αδιανόητη «επιμηθεική» πολιτική κατά κύριο λόγο του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Τουρκία: Η τελευταία όχι μόνον ουδέποτε καταδίκασε απεριφράστως την βάρβαρη εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, αλλά και τηρεί εξοφθάλμως μια επαμφοτερίζουσα τακτική, δοθέντος ότι δίχως κανένα πρόσχημα και διατηρεί «αρμονικές» σχέσεις με την Ρωσία και αποκομίζει πολλαπλά οφέλη από το αίμα που χύνεται «κρουνηδόν» στα μέτωπα της Ουκρανίας. Υπό τα δεδομένα αυτά η σημερινή, εμβληματική, εκδήλωση Μνήμης της Ακαδημίας Αθηνών για τα τραγικά θύματα της Γενοκτονίας των Αρμενίων σηματοδοτεί, μεταξύ άλλων, και την αποφασιστικότητα των δύο Λαών μας, της Ελλάδας και της Αρμενίας, της Αρμενίας και της Ελλάδας, να δείξουμε, έστω και μόνοι, *urbi et orbi* στους ταραγμένους καιρούς μας ότι δεν πρόκειται να υποστείουμε, με οποιοδήποτε κόστος, τα «σύμβολα» των αρχών και αξιών που είναι σύμφυτες με την Ιστορία μας και με τον Πολιτισμό μας. Ιδίως δε των αρχών και αξιών του Ανθρωπισμού, της Αλληλεγγύης, της Δημοκρατίας, της Δικαιοσύνης και των εγγυήσεων της ακώλυτης άσκησης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

